

Resuly-Ekremiň gubrunyň müjewürleri: «Agalar»

Category: Kitapcy, Sözler, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 26 января, 2025

Resuly-Ekremiň gubrunyň müjewürleri: "Agalar" RESULY-EKREMIŇ GUBRUNYŇ MÜJEWÜRLERI: «AGALAR»... KYSSALARY BIR DÜÝŞ BILEN BAŞLAP, BIR FETWA BILEN SOŇLANDY

Hebeşistandan, Türkiýeden, Buharadan geldiler. Olaryň kyssasy şindizem eşdenleri haýrana goýýar.

Haraméyni-Şerifeýn agalarynyň 800 ýyldan gowrak wagt öň 1161-nji ýylda (hijri 557) musulman hökümdaryň düýşi bilen başlanan kyssasy 1979-njy ýylda bir yslam alymy tarapyndan soňlandyryldy we şeýlelikde Haraméyni-Şerifeýne ýüzlerçe ýyllap hyzmat eden jemgyýetiň sözleridir süýji ýatlamalaryndan doly sahypa düýrülip zyňyldy.

Mekge-Medinede «harem agalary» diýip bir zat eşitseňiz, olar Mesjidi-Haramyň we Mesjidi-Nebewiniň hyzmatyny edýän hem-de «hadym edilen» (biçilen) kişilerden ybarat bir jemgyýetiň gürrüni gidýär.

Bulary egin-eşiklerinden we edýän işlerinden tanap bolýar we togap edilýän ýeriň howlusynda ýa-da mesjidiň käbir sütüniniň ýanynda durarlardy.

Beýleki bir bölegi-de Pygamberimiziň (s.a.w) ýaşan otagyny arassalaýar, ak eşik we saryk geýip, aýratyn manysy bolan guşak dakynyp, jumga hutbasyny okamak üçin münbere ýönelen ymama ýoldaşlyk edýär.

Käbirleri olary «et-tawaşiýe», ýagny, «hadym» diýip atlandyrardy. Häzir gözden ýitdiler. Kyssalary-da 45 ýyl öň kem-kemden soňlanmaga başlady.

• **Pygamberimiziň göwresini ogurlamaga edilen synanyşyk**

Taryhy çeşmelere we Ümmül-Kura uniwersitetinde akademik Seher Dadanyň, «Halijiýe» telekanalynda kärkeşi Abdylly el-Müdeýfer bilen harem agalarynyň taryhy hakda aýdanlaryna görä, «harem agalary» pikiri 1174-nji ýylda aradan çykan Soltan Nureddin Zeññiniň döwründe Hezreti Muhammediň mübärek bedenini ogurlamaga edilen synanyşykdan soň orta atyldy.

Rowaýata görä Nureddin Türkmen düýşünde Pygamberimizi (s.a.w) görýär, Ol soltana iki sany saryýagyz çypar adamy görkezip, «Meni şu iki adamdandan halas et» diýipdir.

Ol bir gijäniň dowamynda şol bir düýşi üç gezek görýär. Mundan soň ukusyndan açylyp, kazylary çagyryýar.

Kazylar oňa Medine-Münewwere gitmegi maslahat berýär. Ol gidende medineliler üçin dürli-dümen sowgatlary alyp barypdyr, adamlary üýşürripdir, olara getiren sowgatlaryny paýlapdyr, emma düýşünde gören iki adama gözi düşmändir. «Sadaka alman galan barmy?» diýip soranda, «ýok» diýdiler. Olara gowja pikirlenmegi aýdanda, adamlar Andalus (Ispaniýa) halkyndan bolup, Medinä velen we pygamberimiziň (s.a.w) gubruna goňşy barjamly we dindar iki adamyň bardygyny aýtdylar.

Zeññi ol ikisiniň getirilmegini buýurdy. Olary gören badyna düýşündäki adamlardygyny bildi. Olara nirden gelendiklerini soranda «Magryp ýurdundan gelen hajylar» diýip jogap berdiler. Ol myhmanlaryň bolýan ýerine gidip barlap görende, puldan we kitapdan başga zat tapmady. Emma palasy galdyranda pygamberiň ýatan ýerine tarap gazylyp başlan köwegiň üstünden bardy.

Ol iki adam pygamberimiziň (s.a.w) mübärek göwresini ogurlamak maksady bilen haçparazlar tarapyndan (haçly ýörişler wagtynda) ugradylypdy.

Nureddin Zeññi hiç kim Pygamberiň (s.a.w) gubruna el ýetirmäge het edip bilmesin diýip, mübärek guburyň daş-töweregine çukur gazdyryp, galyň gurşun diwaryny guýmagy buýurdy.

Ýanyndakylar oňa guburyň başyna müjewür goýmagy teklip edende, ol «Menden öň hiç kimiň etmedik zadyny nädip edeýin?» diýdi. Ýöne ol soň Mesjidi-Nebewä müjewür we hyzmatçy edip 12 sany hadym ugratdy. Soň-soňlar bu däbe öwrüldi we çalşyp duran hökümdarlar bu däbi dowam etdirdi.

• **Düzgünleşdiren Selahaddin**

Dadanyň habar bermegine görä, Selahaddin Eýýuby döwründe Mesjidi-Nebewidäki agalaryň wezipesi düzgünleşdirilip, aýlyk hak-heşdek bellenenen soň sany 24-e ýetirildi.

1176-njy ýylda Medine-Münewwerdäki agalaryň sany 120-den kemeldildi. Häzir olaryň bary-ýogy alty sanysy bar, bularyň üçüsi Medine-Münewwerde, beýleki üçüsi-de Mekge-Mükerremde. Hemmesi togsan ýaşdan geçen we indi hiç iş edenoklar.

Dadanyň habar bermegine görä, ilki başlarda Kurany-Kerimi ýat tutmak we birkemsiz ybadat etmek ýaly şertler bolupdyr.

Emma soňabaka bular şeýle bir azaldy welin, osmanly döwründe jahlyýet bilimden rüstem geldi we şertler agalaryň çalşygy, gije nobatçylyga durmak ýaly ýönekeý düzgünlerden ybarat boldy.

Dada aga kultunyň ilki soltanlaryň köşgünde aýallara ýoldaşlyk etmek üçin ýola goýlandygyny, has soňra hyzmat etmek üçin Haremeýn-Şerifeýne geçendigini aýdýar.

• **Biçilendigine anyk göz ýetirilmegi**

Saud dinastiýasy döwründe agalar döwleti esaslandyryjy patyşa Abdyleziziň ünsüne düşdi. Patyşa agalar gullugyny öňküligine galdyrmak üçin perman çykardy.

Has soňra hijri 1335-nji ýylda Şura Mejlisi 42 maddalyk «Haremeýn agalary hakyndaky düzgünnamasyny tassyklady we bu düzgünnama agalaryň ähli içerki işlerinde gollanma öwrüldi.

Agalar jemgyýetine degişli ähli jikme-jiklikleriň yzyny yzarlaýan kitap ýazan Dada agalaryň saudlar ýaly aýratyn sylag-hormata eýedigini aýdýar.

Agalaryň şeýhi we iki şaýat tarapyndan biçilendigine anyk göz ýetirilenden soň olara raýatlyk berilýär we agalar gullugyna

kabul edýän resminamalar Haj we umra ministrliğine ugradylýar. 1979-njy ýyldan (hijri 1399-njy ýyl) bäri Haremeýne aga bellemedi. Galyberse-de, şol ýeriň müftüsi Şeýh Abdyleziz bin Bazyň gulagyna Hebeşisran ýaly yslam ýurtlaryndaky halkyň çagalaryny Haremeýne aldyrmak üçin hadym etdirýändigini (biçdirýändigini) barada habarlar eşidildi.

Onuň fetwasyna görä, beýtmegiň özi adam mertebesini kemsidýän hereketdigi üçin yslamda ýok zatdy. Şonuň üçin ol patyşa Fahd bin Abdylezize telegramma ugradyp, şeýle zadyň ýatyrylmagyny we täze agalaryň gelmegini togtatmagy talap etdi.

Agalara pygamberiň otagy bilen münberiň açary tabşyrylýar. Kábäniň açaryna bolsa Kábäniň garawullary jogapkär. Bu garawullara arassaçylyk, düzgün-tertup, tüsseletme we beýleki işlerden ybarat kyrka yolaý ýumuş tabşyrylardy.

• **Hemme milletden bar**

Saud dinastiýasy döwründe olaryň wezipe borjy patyşany we onuň ýanyndaky topar bilen daşary ýurtly resmi delegasiýalary Mesjidi-Nebewidäki Babüssalamda garşylamak we olary Rawzaýy-Şerife äkitmek, Mesjidi-Haramda patyşa Abdyleziz gapysyndan togap edilýän ýere çenli olara ýoldaşlyk etmek we zemzem suwuny içirmekden ybarat ýagdaýa geldi. Nepaga çykylýança-da şeýle dowam edýär.

Ýogsam bolmasa, şumatky arassaçylyk işleri boýunça firmalaryň Haremeýnde edýän işleriniň köpüsini şolar edýärdi.

Hebeşistan (Efiopiýa), Sudan, Buhara (Özbeğistan), Malaýziýa ýaly dürli ýurtlardan we milletlerden bolsalaram, aýratyn hormata eýediler

Häkim bilen bile oturşyp-turuşýardylar, Haremeýn-Şerifeýne hyzmat edýändikleri üçin hajylar olaryň elini öpýär, saud patyşalary bilen görüşmekleri üçin olaryň adyna resmi saparlar gurnalýardy.

Hadym bolmak bir hatarda birnäçesi geçen asyrlarda dul galan ýa-da aýrylyşan aýallara öýlenip, ol aýallaryň çagalaryny ekläp-saklap ulaldypdyr we olar bilen maşgala bolup ýaşapdyr. Aşa baýdyklary bu babatda olaryň işini hasam aňsatlaşdyrýardy.

Galyberse-de, nijeme asyrdan bäri şindizem goralyp saklanýan fondlary bar we bu fondlar olara ummasyz uly möçberde girdeji getirýär. Olaryň Mekge-Medinedäki baýlygy ýüz millionlarça dollara barabardygy çak edilýär.

Saud Akademiýasynyň resmi çeşmelere salgylanyp berýän habaryna görä, gürrüňi gidýän fondlaryň girdejisi agalar aradan çykandan soň ýylda ýüz millionlarça dollar dolanşygy bolan Haremeýn-Şerifeýniň hasabyna geçiriler.

Nejla REŞAD.

Penşenbe 13.04.2023 ý. Taryhy makalalar